

Joop Dirksen

De generatie (bepaald niet) NIX

*oftewel de geschiedenis herhaalt zich, herhaalt zich,
herhaalt zich...*

Elke nieuwe generatie bestormt de hemel met frisse ideeën, geïnspireerd door de geest van de tijd waarin ze opgroeit; zet zich af tegen de kortzichtige ('zo is het nou eenmaal'), vastgeroeste ('wij deden het vroeger altijd op deze manier en dat ging prima') en vooringenomen ('wat hebben jullie het tegen woordig toch gemakkelijk') volwassenen.

Natuurlijk wordt de strijd tussen de generaties uiteindelijk beslecht in het voordeel van de jongeren, die zich vervolgens in het pluche laten zakken om daar aan hun zetel vast te roesten, en kortzichtig en vooringenomen de volgende generatie af te wachten.

Wat zou het toch aardig zijn als volwassenen de flexibiliteit zouden bezitten om zich als onaf te blijven beschouwen, open te blijven staan voor een nieuwe kijk op de werkelijkheid.

Ofschoon iedereen het ongetwijfeld eens zal zijn met de stelling dat literatuur laat zien wat er op een bepaalde plaats in een bepaalde tijd zoal leeft, heffen, elke generatie weer opnieuw, critici en recensenten, en in hun kielzog leraren Nederlands, waarschuwend het vingertje tegen de literatuur van jongere schrijvers, wier wereldbeeld afwijkt van het hunne. Als de boeken niet ronduit worden veroordeeld, worden ze ietwat schamper benaderd, in ieder geval gemeten aan de maatstaf van een in het leven en de literatuur gerijpte lezer. En zeker als de seksualiteit in het werk van die jonge schrijvers aan dacht krijgt, spat de verontwaardiging uit de vulpen of de deskjet printer van de bedaagde oudere.

'Zedeloos', 'uitzichtloos', 'de jeugd bedervend', 'gezagsondermijnend'; etiketten die in de loop van de laatste eeuw geplakt zijn op het werk van onderling zeer verschillende auteurs als Van Deijssel (*Een liefde*) Van Oudshoorn (*Pinksteren*) Reve (*De avonden*) Blaman (*Eenzaam avontuur*) Boon (*De Kapellekensbaan*) Hermans (*Ik heb altijd gelijk*) Wolkers (*Serpentina's petticoat*).

Al deze auteurs zijn inmiddels opgenomen in De Canon, dus voorzien van alle kwaliteitszegels en goedkeuringsstempels, terwijl ze bij hun aantreden leden aan 'een gebrek aan idealisme en/of aan goed fatsoen'.

Je zou op grond hiervan verwachten dat critici, recensenten, en in hun kielzog nog steeds de leraren Nederlands, vandaag de dag met een open instelling een nieuwe generatie schrijvers begroeten.

Welnee!

Niet alleen wordt zo ongeveer iedereen, die in deze tijd debuteert, onder de vlag van de Generatie Nix geduwd -terwijl het om wel heel uiteenlopende fi-

guren gaat als Ronald Giphart, Rob van Erkelens, Hermine Landvreugd, Joris Moens-, maar ook betekent die vlag voor de stuurlui aan wal, dat er een lading wordt binnengevaren die per definitie van ietwat twijfelachtige kwaliteit is. 'De auteur kan wel schrijven maar heeft niks te zeggen', of 'Wat een treurigstemmend stuk van de werkelijkheid wordt hier in woorden weergegeven', of 'Neuken, neuken, en verder niks'.

De benadering is als vanouds.

Vanaf de Olympus kijken de literaire goden en halfgoden en hun gevolg, neer op de aanstormende helden, snuiven van de wierook die zij zichzelf toezwaaien (herinnert u zich het opinieweekbladhoofdartikelklets gesprek tussen Mulisch, Hofland en Blokker: 'Ja, de grote schrijvers blijven toch de Grote Drie, ... die hebben De Oorlog tenminste meegemaakt') en lachen schamper om de pogingen van die jonge helden om de wereld van de literatuur te veroveren. Wilt u nog wat citaten:

'De pueriele omgangsvormen en gedachtengangen in dit boek [*Giph*] zijn over het algemeen te genant voor woorden, niet in de laatste plaats vanwege het studentikoze, ironische toontje....Dit is proza waar geen ander woord voor is dan: kinderachtig.' (T.v.Deel in Trouw 11-2-1993)

'De hele roman *Het uur van lood* zegt eigenlijk niets anders dan 'ik verveel me'; hij drukt te weinig uit.[...] Van Erkelens heeft het geloof in de mens opgegeven' (Gert Jan van Schoonhoven NRC 14-1-'94)

'Het gebrek aan schuldgevoel en moreel besef is verontrustend' (Arjan Peters over *Het zilveren theeëi* in De Volkskrant 4-6-'93)

'In die elf dagen die van Bors leven beschreven worden, is nauwelijks iets écht opwindends gebeurt [...].dit zestienjarig wereldbeeldproza in MTV- en RTL-taal kan doodvermoeiend zijn' (Frank de Rover over *Bor* van Joris Moens, in Vrij Nederland 29-1-'94).

Alle vier de genoemde boeken zijn boeken van deze tijd, boeken waar ongetwijfeld het een en ander op aan te merken valt. Het zijn niet de definitieve meesterwerken van gearriveerde auteurs, maar uitstekend leesbare boeken die de geest van deze tijd ademen, die op navrante of humoristische of onderkoelde wijze laten zien hoe jongeren van nu de werkelijkheid beleven.

Het uur van lood is bepaald geen vrolijk boek: de hoofdpersoon, twintiger, voelt zich alleen, onthand door de afwezigheid van zijn vriendin. Drie dagen volgen we hem in zijn rommelig bestaan dat hij met allerlei kunstgrepen en pepmiddelen leefbaar poogt te maken. Maar de herinneringen aan zijn aan longkanker overleden vader en de confrontaties met zijn dementerende moeder drukken hem terneer: zijn 'harddisk is overvol en kapot'. Hij zou het gevoel willen hebben, 'echt te leven', maar weet niet hoe dat te bereiken. Veel uitzicht op verbetering is er niet, al eindigt de roman, waarin voortdurend 'gezap' wordt, met de zin: 'TV uit. Ogen open.'

Het zilveren theeëi heeft als motto een veelzeggend citaat van Raymond Carver: 'Any minute now, something will happen.' De vijf verhalen waaruit het boek bestaat, variërend in lengte van zo'n dertig tot zeventig pagina's, hebben allemaal hoofdpersonen zonder duidelijk doel, zonder duidelijke achtergrond. Ofschoon ik als lezer bijna steeds een gevoel van leegte, van tries-

tige uitzichtloosheid krijg van hun situatie, lijken ze zelf hun omstandigheden als 'normaal' en 'vanzelfsprekend' te beschouwen, en hun gedragingen, hoe stuitend die soms ook zijn, in mijn braafburgelijke ogen, roepen bij henzelf geen enkel vraagteken op. We zitten aan de onderkant van de samenleving en treffen daar veel smoezelige sex en weinig moraal aan. Sobere beschrijvingen van een kaal bestaan: een realiteit die we vaak maar liever niet zien.

Bor vertelt ook over een leven aan de onderkant. De hoofdpersoon, een jongen van zestien leeft van de ene doelloos doorgebrachte minuut in de andere, totdat hij in zijn behoefte aan een 'kick' te ver gaat. Opgefokte woorden, puberale grootspraak lopen uit op niet meer terug te draaien daden. 'Laat iedereen de pest krijgen', zijn de slotwoorden van een jongen, voor wie je door zijn stoerdoenerij maarmoeilijk sympathie kunt opvatten, doch die, zeker in de grote steden heel wat lotgenoten heeft: kinderen die in onze maatschappij vol sex en agressie mee gaan drijven op de stroom van snelle kicks, omdat ze vanuit hun opvoeding geen houvast hebben gekregen: met recht 'een kansarme start'.

Als dan nogal wat leraren deze jonge auteurs willen weren van de literatuurlijsten van hun leerlingen, missen ze een kans voor open doel om die leerlingen betrokken te krijgen bij literatuur. Met name de meest aan de weg timmerende, en meest populaire van het bovengenoemd viertal, Ronald Giphart, kan drempels wegnemen tussen jongeren en de wereld van de literatuur. Immers, wat moet het voor de gemiddelde leerling een verademing zijn als, na(ast) alle ernst en (soms) hoogdravendheid waarmee over literatuur wordt gesproken en geschreven, in een uitermate humoristische stijl 'lekker melig' het Heilige Huis van de Literatuur wordt gesloopt, om plaats te maken voor een vlotte, makkelijk toegankelijke woning van deze tijd, waarin het leven van deze tijd geleefd wordt door jongeren van nu, met de problemen en (het gebrek aan) idealen van vandaag de dag en de mentaliteit van de jaren negentig.

Aan de hand van de verhaalfiguur Giphart betreden de lezers de studentenwereld, maar ook het literair café en het Boekenbal; ze gaan mee op jongerenreizen, kortom, bezien allerlei aspecten van het leven van nu, beschreven in de taal van nu, door een auteur die het hele arsenaal aan stijlmiddelen en literaire 'trucs' beheerst (De auteur Giphart is niet voor niets een ex-aankomend Neerlandicus).

Ik ook van jou (1992) beschrijft een vrolijke vriendschap tussen twee jongens die het goed met zichzelf getroffen hebben, een mislukte liefde die letterlijk en figuurlijk pijnplekken achterlaat, een nieuwe verliefdheid die opbloeit op het te snel stromende water van de Dordogne, en grote literaire ambities: literatuur en liefde, toch een prima combinatie?!

Giph (1993) bevat de opkomst en neergang van een Literair Idool, vakantie in het winterse zuiden en feesten in het zonnige Utrecht, het aanzwellen en teeloorgaan van verliefdheden en liefdes (kan een moeder zo aantrekkelijk zijn als haar dochter?) en nog steeds schrijversambities: literatuur en liefde, toch een prima combinatie?!

In *Het feest der liefde* (1995) staan naast -het zij toegegeven- enkele 'broodschrijfniveau'-teksten, nogal wat flitsende verhalen vol humor en ook

enkele vol vrolijke seks, waar de grens verkend wordt tussen erotische literatuur en porno (een boeiend onderwerp voor een volgende keer, lieve luisteraars). Ook vindt hier een afrekening plaats met critici als Ton van Deel en Carel Peeters (en ook onze hoofdredacteur wordt nog even in het zonnetje gezet). Literatuur en liefde, toch een prima combinatie?!

Dat recensenten de generatie Nix met zoveel scepsis en laatdunkende benaderen, is niet verstandig. Als leraren datzelfde doen, is dat dubbelzinnig, omdat de hier besproken boeken bijna allemaal zeker voor jongeren herkenningspunten bieden: de jongere in de jaren negentig heeft niet zoveel duidelijkheid over 'levensdoelen' en de wegen daarnaartoe. Lezen over leeftijdgenoten met herkenbare problemen kan tot reflectie en discussie leiden.

De docent die deze boeken met zijn leerlingen mee gaat lezen, heeft de kans, oog te krijgen (te behouden) voor wat de generatie die nu in aantocht is, bezighoudt. Wie zich hiervoor afsluit, en zijn leerlingen dit soort boeken afraadt, vervalt in dezelfde fout die hij zijn eigen docent ongetwijfeld kwalijk heeft / zou hebben genomen.

'Nix', alleszins de moeite!

Literatuur:

Rob van Erkelens *Het uur van lood* Nijgh & Van Ditmar 1993

Hermine Landvreugd *Het zilveren theeëi* De Bezige Bij 1993

Joris Moens *Bor* De bezige Bij 1993

Ronald Giphart *Ik ook van jou* Nijgh & Van Ditmar 1992

Ronald Giphart *Giph* Nijgh & Van Ditmar 1993

Ronald Giphart *Het feest der liefde* Nijgh & Van Ditmar 1995

